

Т. Коваль. Формування мистецьких компетентностей у здобувачів педагогічних спеціальностей як складова професійної підготовки. Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (X школа методичного досвіду): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 21-22 листопада 2024 року. Вінниця, 2024. С. 117-121.

Автор

Коваль Т.В.

Koval T.

Назва

Формування мистецьких компетентностей у здобувачів педагогічних спеціальностей як складова професійної підготовки

Formation of artistic competencies in pedagogical specialists as a component of professional training

Ключові слова

Мистецтво, мистецька компетентність, здобувачі мистецьких спеціальностей, професійна підготовка.

Art, artistic competence, applicants for artistic specialties, professional training.

Анотація.

Стаття присвячена важливості формування мистецьких компетентностей у здобувачів педагогічних спеціальностей як складової професійної підготовки. Визначено роль мистецтва, його вплив на розвиток творчих і критичних здібностей майбутніх педагогів. Окреслено методи та форми інтеграції мистецької освіти в педагогічний процес. Підкреслено вагомість формування мистецьких компетентностей для всебічно розвиненої особистості майбутніх педагогів.

The article is devoted to the importance of forming artistic competencies in applicants for pedagogical specialties as a component of professional training. The role of art is determined, its influence on the development of creative and critical abilities of future teachers. The methods and forms of integration of art education into the pedagogical process are outlined. The importance of forming artistic competencies for a comprehensively developed personality of future teachers is emphasized.

В сучасних суспільних умовах перед вищою педагогічною освітою постала вимога підготовки нових компетентних педагогічних кадрів, здатних до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, реалізації її інтелектуального та культурного творчого потенціалу. В період упровадження Концепції Нової української школи важливого значення набуває проблема формування мистецької компетентності майбутніх педагогів, що своєю чергою зумовлює підвищення якості їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти.

В умовах сучасної освітньої реформи, спрямованої на розвиток ключових компетенцій майбутніх педагогів, актуальність проблеми формування мистецьких компетентностей у здобувачів педагогічних спеціальностей є надзвичайно високою. В умовах інтеграції різних дисциплін в освітній процес та акценту на розвитку універсальних навичок, мистецька освіта відіграє важливу роль у формуванні гармонійно розвиненої особистості та професіонала. Мистецькі компетентності, як складова загальної професійної підготовки, допомагають здобувачам педагогічних спеціальностей розвивати не лише естетичний смак і творчі здібності, але й здатність до інтеграції мистецьких форм і методів в освітній процес, створення сприятливого освітнього середовища [2, с. 121].

Проблема компетентнісного підходу в освіті широко досліджується такими вченими, як: Н.Бібік, Н.Денисова, В.Краєвський, О.Локшина, І.Ніконенко, О.Овчарук, О.Пометун, О.Савченко, А.Хуторської та ін. На думку науковців, набуття студентами знань, умінь і навичок, спрямоване на вдосконалення їхньої компетентності, сприяє культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності оперативно реагувати на запити сучасного суспільства. Важливість мистецької освіти у процесі фахової підготовки майбутніх учителів розглядається в низці сучасних наукових досліджень. Учені Т.Дорошенко, Л.Масол, Г.Падалка, О.Рудницька, Г.Щолокова, О.Хижна, та ін. здійснили обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх педагогів до викладання мистецьких дисциплін та аналіз процесу формування мистецьких компетентностей у здобувачів педагогічних спеціальностей як важливої складової їх професійної підготовки [5, с. 63].

Аналіз наукових праць дозволив нам дійти висновку, що проблема формування компетентності у здобувачів педагогічних спеціальностей досліджувалася багатьма науковцями. Проте особливої уваги вимагає проблема формування мистецької компетентності майбутніх педагогів, як важливої складової їх фахової підготовки.

Мета статті полягає у розкритті сутності та значенні проблеми формування мистецької компетентності як важливої складової професійної підготовки здобувачів педагогічних спеціальностей.

У контексті сучасних викликів в освіті, таких як глобалізація, технологічні зміни та різноманіття культурних традицій, підготовка педагогів, здатних передавати цінності мистецтва, є необхідною для збереження культурної ідентичності та розвитку критичного мислення учнів. Розвиток мистецьких компетентностей у майбутніх педагогів сприяє їхній здатності ефективно використовувати мистецтво як інструмент для розвитку креативності, комунікативних навичок та емоційного інтелекту учнів, що є невід'ємною частиною успішної професійної діяльності в будь якій сфері [1, с. 40].

Визначаючи специфіку компетентностей, що формуються засобами мистецтва, науковці стверджують, що під час спілкування особистості з художніми цінностями зростають мистецькі знання, практичний досвід, ціннісні художні орієнтири, які за певних умов трансформуються в художньо-естетичні компетентності – органічні складові життєвих компетентностей. Мистецькі компетентності ґрунтуються на комбінації знань, інтересів, мотивів, ставлень, умінь, які відображають інтегровані результати навчання у галузі мистецтва та сформовані особисті якості [6, с. 5].

Мистецька компетентність педагога передбачає опанування інтегрованим спектром сформованих мистецьких знань, умінь, навичок, здатностей до розуміння й творчого самовираження в мистецькій сфері, а також здійснення творчого саморозвитку засобами різних видів мистецтв [4, с. 55].

Мистецька компетентність охоплює декілька основних аспектів: теоретичні знання в галузі мистецтва, практичні навички у створенні мистецьких творів, а також здатність інтегрувати мистецькі елементи в освітній процес. Теоретичні знання забезпечують глибоке розуміння суті мистецтва, його значення в культурному та освітньому контексті, що дозволяє педагогам правильно будувати освітній процес. Теоретичні знання дозволяють педагогам усвідомити основні принципи, що лежать в основі мистецької діяльності: естетичні, композиційні, кольорові, звукові, ритмічні та інші. Ці принципи є ключовими для правильного сприйняття та інтерпретації мистецьких творів, а також для створення власних мистецьких продуктів.

Формування практичних навичок у створенні мистецьких творів є важливою частиною мистецької освіти, яка дозволяє здобувачам педагогічних спеціальностей не тільки освоїти техніку мистецької діяльності, а й розвинути творчу активність та здатність виражати свої ідеї через різні форми мистецтва. Ці навички формуються через поєднання теоретичних знань і безпосереднє заняття творчою діяльністю, а саме через:

✓ **залучення до творчої практики через спеціалізовані курси**, які охоплюють різні види мистецтва (образотворче мистецтво, музика, театр, танець, література тощо) і дозволяють студентам вивчати техніку та інструменти, необхідні для створення художніх творів у певних жанрах;

✓ **практичні заняття та майстер-класи**, є важливою складовою у формуванні мистецької компетентності, оскільки вони дають можливість учасникам не тільки отримати теоретичні знання, а й набути практичних навичок, здатності сприймати, розуміти та створювати мистецтво, а також критично оцінювати мистецькі твори;

✓ **творчі проекти та індивідуальні завдання**, які спонукають до творчості, розширюють мистецькі знання, заохочують студентів до активної діяльності, сприяють збільшенню інтересів до інтерпретування творів мистецтва та активізують художньо-образне мислення, розвивають акторські та комунікативні здібності [3, с. 225];

✓ **критичний аналіз власних і чужих робіт**, що виявляється на основі естетичних засад та аргументації своєї позиції щодо творів мистецтва, довілля, медіа й інтернет-ресурсів, у продукуванні креативних ідей та пропонуванні способів їхньої реалізації;

✓ **практика на реальних об'єктах або в реальних умовах**, що розкривається в умінні трансформувати мистецькі знання у досвід діяльності виконання практичних і творчих завдань, естетизації середовища та корекції власного емоційного стану, задоволення власних творчих потреб тощо.

Інтеграція мистецьких елементів в освітній процес є аспектом сучасної освіти, оскільки вона сприяє розвитку творчого потенціалу, розширенню світогляду, покращенню емоційного інтелекту та критичного мислення. Мистецтво може бути використано не лише як окрема дисципліна, а й як інструмент для поглиблення засвоєння матеріалу з інших предметів. Інтегративний підхід виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків із предметами інших освітніх галузей, інтеграції шкільного навчання мистецтв із соціокультурним середовищем [6, с. 6].

Отже, формування мистецьких компетентностей є важливою складовою професійної підготовки здобувачів педагогічних спеціальностей, що дозволяє майбутнім педагогам не лише володіти базовими знаннями та навичками, але й розвивати творче, критичне мислення та емоційну чутливість, що необхідно для ефективної професійної діяльності. Також сприяє збагаченню власного професійного інструментарію, забезпечує гнучкість і адаптивність до швидко змінених умов освітнього середовища.

Таким чином, дослідження проблеми формування мистецьких компетентностей у здобувачів педагогічних спеціальностей є не лише важливим для підвищення якості освіти, але й для забезпечення підготовки майбутніх педагогів, здатних відповідати вимогам сучасного освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Демченко, О., Гавриленко, Т., Коваль, Т., & Стахова, І. (2022). Розвиток творчих здібностей студентів під час вивчення історії педагогіки у контексті підготовки до роботи з обдарованими дітьми. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 1(17), 36–52.
2. Demchenko O., Koval T., Vatso M., Lyman Y., & Turchyna I. (2020) Development of a reflective component of future teacher's readiness to work with gifted children during training. / O.Demchenko, T.Koval, M.Vatso, Y.Lyman, & I.Turchyna // SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 22th -23th, 2020. P. 119-132.
3. Коваль Т. В., Шикирінська О.А. Мистецька підготовка майбутніх учителів початкових класів у контексті культурологічної парадигми освіти / Т.В. Коваль, О.А. Шикирінська // Наукові записки: зб. наук. праць V Міжнародної науково-практичної

конференції «Мистецька освіта ХХІ століття: виклики сьогодення» / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. – Випуск 169 – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. С. 222-226.

4. Кожевнікова, Л., Малашевська, І., & Мартинюк, А. (2023). Розвиток мистецької компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: "Педагогічні науки", (3), 51–56.

5. Коновченко Ю. та Дорошенко Т. (2018). Теоретичні основи проблеми формування у майбутніх учителів початкової школи готовності до мистецько-педагогічної діяльності. Науковий журнал «Молодий вчений» No 2.1 (54.1). С. 62–66.

6. Масол Л.М. Впровадження компетентнісного підходу до змісту загальної мистецької освіти: аналіз Державних стандартів. Мистецтво та освіта, 2014. No 4. С. 2–8.